

Context van de nieuwe Jeugdwet. Naar een toepassing van de nieuwe wet in de diverse gerechtelijke arrondissementen in Noord en Zuid

EEF GOEDSEELS*

ABSTRACT

In het kader van een onderzoeksproject dat uitgevoerd wordt door het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie wordt er gewerkt aan een verbetering van de registratiesystemen van de jeugdparketten en de jeugdgriffies met als doel dat gegevens die vanuit administratief oogpunt ingevoerd worden, ook bruikbaar zijn voor statistische doeleinden. Voor het jaar 2005 beschikken we - voor het eerst - over betrouwbare gegevens met betrekking tot de instroom op de jeugdparketten. De analyse van deze gegevens levert op het eerste gezicht geen verrassende resultaten op en bevestigt alvast niet het beeld van een (fors) stijgende, meer gewelddadige jeugdcriminaliteit. Wel wijzen de gegevens op grote onderlinge verschillen tussen de gerechtelijke arrondissementen, maar ook tussen het Noorden en het Zuiden van het land. In het artikel worden een aantal hypothesen geformuleerd ter verklaring van deze verschillen, hetgeen meteen ook een aanzet kan vormen voor een meer contextuele reflectie over de toepassing van de nieuwe jeugdwet.

Kernwoorden: Jeugddelinquentie – jeugdbescherming – (hervorming) jeugdwet – statistieken

1. VAN AANPAK NAAR INSTROOM

Er was ons gevraagd om in deze bijdrage het parketbeleid inzake jeugddelinquentie - ook ná de nieuwe jeugdwet - met cijfers te duiden. Ondanks de pertinentie van de betreffende vraag kunnen we hierop voorlopig nog geen antwoord bieden, maar daar zijn enkele gegronde redenen voor.

In de eerste plaats is het op dit moment nog te vroeg om de toepassing van de nieuwe jeugdwet met cijfers te duiden. Een aantal elementen uit de betreffende wet - zoals de herstelbemiddeling en de ouderstage - zijn nog maar net van kracht. De praktijk is nog volop zoekende hoe bepaalde nieuwe maatregelen vorm moeten krijgen en wie ze dient uit te voeren. Cijfergegevens zouden in deze fase zeer moeilijk interpreteerbaar zijn. Indien ze er bijvoorbeeld op zouden wijzen dat de ouderstage slechts in zeer beperkte mate aangeboden wordt, dan zou dit eerder te maken kunnen hebben met

* Onderzoeksassistente in het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie te Brussel en vrijwilliger wetenschappelijk medewerker bij het Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC) van de K.U.Leuven.

structurele (organisatorische) factoren, dan wel met de (on)wil om een ouderstage aan te bieden.

In de tweede plaats dienen we voor een duiding van het parketbeleid met cijfers over voldoende en betrouwbare cijfergegevens te beschikken. Het is pas sinds 1 januari 2007 dat gegevens met betrekking tot de parketbeslissingen op een uniforme en betrouwbare wijze geregistreerd worden. Dit was voorheen niet het geval. Een analyse van gegevens met betrekking tot de beslissingen die tussen 1 januari 2003 en 30 juni 2005¹ op de jeugdparketten geregistreerd werden, toonde aan dat heel wat gegevens ontbraken en dat de gehanteerde categorieën en codes voor interpretatie vatbaar waren.² Naar aanleiding hiervan werd het registratiesysteem aangepast zodat gegevens die voor het administratieve beheer van zaken op de jeugdparketten ingevoerd worden, ook bruikbaar zijn voor statistische doeleinden.

Het jaar 2007 dient in elk geval als overgangsjaar beschouwd te worden. De administratieve medewerkers hebben tijd nodig om vertrouwd te raken met de aangepaste en vernieuwde wijze van registreren. Tevens zal het registratiesysteem - toch zeker het deel dat betrekking heeft op de nieuwe wetten³ - nog verder afgestemd moeten worden op de zich ontwikkelende praktijk. De conceptuele uitwerking gebeurde voornamelijk op basis van de - op dat ogenblik - beschikbare (wet)teksten die alles behalve duidelijk waren over de concrete toepassing of invulling ervan.

In dit artikel zal de focus dus niet liggen op de toepassing van de nieuwe jeugdwet, maar wel op het toepassingsgebied ervan, zijnde de instroom op de jeugdparketten. De directe aanleiding daarvoor is het hebben van - voor het eerst - betrouwbare cijfergegevens met betrekking tot de zaken die op de jeugdparketten toekomen.⁴ In het verleden werden er door het Nationaal Instituut voor de Statistiek gegevens met betrekking tot de gerechtelijke jeugdbescherming gepubliceerd, maar de laatste publicatie dateert van 1989. Bovendien zijn de betreffende gegevens vrij onvolledig, weinig betrouwbaar en relatief beperkt met het oog op een wetenschappelijke analyse.⁵

De gegevens betreffende de instroom op de jeugdparketten zullen worden voorgesteld met een tweevoudig doel. Vooreerst wensen we een algemeen beeld te schetsen van de zaken die op het jeugdparquet toekomen en hopen daarmee het algemene klimaat dat

- 1 Deze analyse gebeurde in het kader van een onderzoeksproject met betrekking tot de productie en wetenschappelijke exploitatie van gegevens inzake jeugddelinquentie en jeugdbescherming dat uitgevoerd wordt door het Departement Criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (www.incc.fgov.be).
- 2 E. GOEDSELS, C. VANNESTE en I. DETRY, "Gerechtelijke statistieken inzake jeugddelinquentie en jeugdbescherming: een (grote) stap vooruit", *Panopticon* 2005, 56-69.
- 3 Wet van 15 mei 2006 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het Wetboek van Strafvordering, het Strafwetboek, het Burgerlijk Wetboek, de Nieuwe Gemeentewet en de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, *B.S.* 19 juli 2006 en de Wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *B.S.* 19 juli 2006.
- 4 Wat de instroom op de jeugdparketten betreft, werd het registratiesysteem van de jeugdparquetten reeds in mei 2004 aangepast, eveneens in het kader van het hoger vernoemde onderzoeksproject in de schoot van het Departement Criminologie van het NICC.
- 5 C. VANNESTE, "Les statistiques en matière de délinquance juvénile et de protection de la jeunesse: un état de la situation" in BOSLY H.-D., e.a., *La réaction sociale à la délinquance juvénile. Questions critiques en enjeux d'une réforme*, Brussel, 2004, 117-131.

het politieke en publieke hervormingsdebat sterk heeft beheerst, voor een stuk te relativieren. Op basis van een analyse van de verslagen van de debatten in de Commissies Justitie van de Kamer en de Senaat, stelt Nagels dat de besprekingen in de commissies Justitie niet zozeer gevoerd werden rond de vraag welk model⁶ nu aan de grondslag van de (maatschappelijke) reactie moet liggen. Wel was iedereen het er roerend mee eens dat de wet hervormd moest worden, te meer omdat de jeugddelinquentie sterk geëvolueerd is (steeds meer, steeds ernstiger, steeds jonger) en deze nieuwe vormen van delinquentie een meer aangepaste - meer bestraffende - aanpak vergen.⁷ De zaak Joe Van Holsbeeck heeft dit algemene klimaat nog versterkt en de hervorming van de wet in een stroomversnelling gebracht, *alsof* het betreffende feit representatief zou zijn voor *alle* gepleegde (en geregistreerde) feiten. Op basis van de beschikbare cijfergegevens voor 2005 zal een concreet beeld geschetst worden van de types misdrijven die op het jeugdparket aangemeld worden en het profiel van de aangemelde minderjarigen. Uiteraard betreft het hier slechts een *momentopname* (jaar 2005). Aangezien we niet kunnen terugvallen op een jarenlange traditie voor wat de registratie en analyse van de instroom op de jeugdparketten betreft, is het op dit moment (nog) niet mogelijk om evoluties doorheen de tijd in kaart te brengen. Ook trajecten van individuen blijven daardoor buiten beeld. Waar mogelijk wordt wel een beroep gedaan op andere gegevensbronnen.

Naast een *algemene schets*, willen we tevens dieper ingaan op de *vastgestelde verschillen* in instroom tussen de diverse gerechtelijke arrondissementen en tussen het Noorden en het Zuiden van het land. De resultaten wijzen immers op zeer belangrijke verschillen die met heel veel factoren te maken *kunnen* hebben, zoals onder meer de aanwezigheid van meer en/of ernstige (types) misdrijven of problematische opvoedingssituaties in bepaalde arrondissementen of landsgedeelten, verschillen in aangiftebereidheid, verschillende beleidsprioriteiten op het niveau van de politie en/of het (jeugd)parket, een verschillende tolerantiegraad ten aanzien van welbepaalde types delicten, een andere registratie- en/of kwalificatiepraktijk, een andere organisatie van de (vrijwillige) hulpverlening, een verschillend aanbod aan diensten, voorzieningen en projecten. Het ligt niet in onze mogelijkheid om nu reeds een juiste interpretatie voor alle gevonden verschillen naar voor te schuiven. Wel wijzen de resultaten op zeer gedifferentieerde praktijken en situaties die van invloed kunnen zijn of een beter licht kunnen werpen op een *mogelijk* gedifferentieerde toepassing van de nieuwe jeugdwet. Aangezien we enkel over tastbare gegevens beschikken met betrekking tot de instroom op de jeugdparketten, is het zeker niet de bedoeling om hierover grootse uitspraken te doen. Wel wensen we een aanzet te geven voor een ruimere - meer *contextuele* - reflectie over de toepassing van de nieuwe jeugdwet.

6 In het debat dat gevoerd werd rond de hervorming van de wet van '65 bestond er geen eensgezindheid over de filosofie die aan de grondslag van de (nieuwe) wet diende te leggen. Zo pleitten sommigen voor een radicale omwenteling: het verlaten van het *jeugdbeschermingsmodel* ten voordele van een (educatief/constructief) *sanctiemodel* of *herstelrechtelijk model*. Anderen pleitten voor het behoud van het *beschermingsmodel*, mits de nodige aanpassingen.

7 C. NAGELS, "Analyse socio-politique des débats parlementaires", lezing gehouden in het kader van een studiedag die plaatsvond op 31 mei en 1 juni 2007 op initiatief van de UCL en het CIDE aangaande *la réforme de loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse: premier bilan et perspectives d'avenir*.

2. EEN ANALYSE VAN DE INSTROOM OP DE JEUGDPARKETTEN⁸

2.1. Inleiding

De resultaten die verder gepresenteerd worden, hebben betrekking op een grondige analyse van gegevens met betrekking tot de instroom op de jeugdparquetten voor het jaar 2005.⁹ Aangezien vier jeugdparquetten - zijnde Arlon, Eupen, Mons en Neufchâteau - in het betreffende jaar geen tot onvoldoende gebruik maakten van het bestaande registratiesysteem, werden er van deze jeugdparquetten geen gegevens in de analyse opgenomen. De resultaten hebben dus enkel betrekking op 23 van de 27 jeugdparquetten.

Hoewel het jeugdparquet en de jeugdrechtbank bevoegd zijn voor de afhandeling van burgerlijke en protectionele zaken, hebben de onderzoeksresultaten enkel betrekking op de aangemelde protectionele zaken.¹⁰ Deze omvatten zowel de als misdrijf omschreven feiten (MOF), als de problematische opvoedingssituaties (POS¹¹). De aandacht zal vooral uitgaan naar de als misdrijf omschreven feiten, aangezien de nieuwe jeugdwet enkel hierop van toepassing is.

Het registratiesysteem van de jeugdparquetten is in de eerste plaats een administratief systeem dat ten dienste staat van het algemene beheer van zaken die op de jeugdparquetten toekomen. Enkel gegevens die voor statistische, wetenschappelijke en/of beleidsdoeleinden interessant zijn, werden geanalyseerd. Het betreft de volgende registratievelden of variabelen: notitienummer, jeugdparquet of gerechtelijk arrondissement waar de zaak aangemeld werd, het specifieke feit of de specifieke situatie waarvoor minderjarigen op het jeugdparquet aangemeld werden, de taal van de zaak, de datum van de opstelling van het proces-verbaal of het aangemelde document, het type van de zaak (POS of MOF), de geboortedatum en het geslacht van de aangemelde minderjarigen.¹² Een aantal relevante variabelen werden tot op heden nog niet geanalyseerd, aangezien de registratie van deze gegevens nog een aantal problemen vertoonde op het ogenblik van de extractie van de gegevens.¹³

8 Het volledige onderzoeksrapport is consulteerbaar op www.incc.fgov.be. Zie ook I. DETRY I., "La statistique "nouvelle" des parquets de la jeunesse: quelques résultats des analyses réalisées sur les données relatives aux affaires signalées en 2005" (nog te verschijnen in een boek dat uitgebracht zal worden naar aanleiding van de hoger vermelde studiedag die georganiseerd werd door de UCL in samenwerking met het CIDE).

9 Onder instroom verstaan we alle *protectionele zaken* die tussen 1 januari 2005 en 31 december 2005 voor het eerst op het jeugdparquet aangemeld werden en in het registratiesysteem ingevoerd werden.

10 Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat het onderzoeksproject van het NICC zich kadert binnen een specifieke vraag van de minister van Justitie met het oog op de productie en exploitatie van gegevens met betrekking tot de (gerechtelijke) jeugdbescherming.

11 Wanneer we spreken over minderjarigen in een POS dan doelen we uiteraard ook op de minderjarigen die volgens het decreet van de Franse gemeenschap of de wet van '65 in een problematische of gevaarsituatie verkeren.

12 Voor een uitgebreide beschrijving van de wijze waarop de gegevens geregistreerd, bewerkt en geanalyseerd werden, verwijzen we naar het onderzoeksrapport (www.incc.fgov.be).

13 Het betreft: plaats en datum van de feiten, oorsprong van de zaak (door wie de zaak op het jeugdparquet aangemeld wordt), woonplaats, geboorteplaats en nationaliteit van de minderjarige.

De cijfergegevens hebben betrekking op geregistreeerde en op het jeugdparket aangemelde feiten of situaties. Het is dus zeker niet de bedoeling om op basis van de betreffende gegevens uitspraken te doen over de omvang van de werkelijke jeugdcriminaliteit of van bestaande problematische opvoedingssituaties in de diverse gerechtelijke arrondissementen. In de eerste plaats is het zo dat het gerechtelijke arrondissement waar het feit of de problematische situatie aangemeld wordt, niet noodzakelijk het arrondissement is waar het feit of de situatie zich daadwerkelijk voorgedaan heeft. Voor minderjarigen geldt immers dat de rechtbank van het arrondissement waar de jongere zijn hoofdverblijfplaats heeft, bevoegd is om zich over de zaak uit te spreken (art. 44 eerste lid Jeugdwet¹⁴). In de tweede plaats - wat nog veel belangrijker is - dienen we er ons bewust van te zijn dat het hier om *officieel geregistreeerde* gegevens gaat waarvan algemeen geweten is dat ze geen volledig beeld verschaffen van de werkelijk gepleegde criminaliteit of van werkelijk bestaande problematische situaties.¹⁵ Afhankelijk van het specifieke feit of de specifieke situatie vormen de gegevens een indicator van wat er leeft in een samenleving, maar vooral ook hoe diezelfde samenleving met de betreffende situaties omgaat en welke (selectie)mechanismen en filters er daarbij spelen. Hogere cijfers met betrekking tot diefstal met geweld in een bepaald arrondissement kunnen wijzen op een hoger aantal effectieve diefstallen met geweld, maar ze kunnen ook wijzen op een hogere meldings- en/of aangiftebereidheid, op tijdelijke zeer gerichte opsporingsacties, op een hogere gevoeligheid voor geweld - mogelijk naar aanleiding van een welbepaald incident - waardoor zaken sneller als gewelddadig gekwalificeerd worden.

De betreffende gegevens vormen een belangrijke bron van informatie voor alle betrokken actoren, niet alleen met het oog op een betere kennis van de eigen situatie, maar ook als instrument om het eigen beleid of de eigen praktijk beter te kunnen ondersteunen, evalueren en bijsturen. Mede om die reden worden er vergelijkingen tussen de arrondissementen gemaakt. Door het maken van vergelijkingen kan bepaald worden of iets hoog dan wel laag is en kunnen lokale praktijken of processen beter aan het licht gebracht worden.

Cijfergegevens zijn dragers van zeer belangrijke informatie, maar houden tegelijkertijd ook een enorme verschraling in. Een complex gebeuren als een misdrijf wordt tot één enkel cijfer herleid. Achter één cijfergegeven kunnen bovendien zeer diverse realiteiten schuilgaan. Wanneer er bijvoorbeeld sprake is van diefstal met geweld, dan kan dit zeer vele ladingen dekken. Dit dient bij de lezing van de resultaten mee in het achterhoofd gehouden te worden.

¹⁴ Jeugdbeschermingwet zoals van toepassing na de wijziging door de Wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006.

¹⁵ Zo blijkt uit een recent uitgevoerde bevolkingsenquête in het kader van de veiligheidsmonitor dat gemiddeld 34% van de misdrijven gemeld wordt aan de politie en dat slechts 25% opgenomen wordt in een proces-verbaal. Hierin treden echter verschillen op al naargelang het misdrijf. Bedreiging met geweld en seksuele misdrijven worden zelden aangegeven (10%). Inbraak en autodiefstal worden bijna altijd opgenomen in een proces-verbaal (75%) (E. VAN DEN BOGAERDE EN I. VAN DEN STEEN, *Veiligheidsmonitor 2006. Samenvatting van de analyse van de federale enquête*, Federale Politie, Algemene Directie operationele ondersteuning, Directie van de nationale gegevensbank, Dienst Beleidsgegevens).

2.2. Resultaten van de analyse

2.2.1. Algemeen beeld van de instroom op de jeugdparketten

Omvang van de aangemelde zaken (stijging?)

In 2005 werden er in totaal 82.305 protectionele zaken op de jeugdparketten aangemeld, waarbij 66.342 minderjarigen betrokken waren. Het feit dat het aantal aangemelde minderjarigen niet overeenstemt met het aantal aangemelde zaken heeft te maken met het feit dat voor een aantal minderjarigen (25,8%) in 2005 meerdere zaken - POS en/of MOF - op het jeugdparquet toekwamen. Op zich is deze informatie weinig relevant. Het gaat hier enkel om feiten of situaties die in 2005 aangemeld werden. Zo zijn er vermoedelijk een heel aantal jongeren voor wie er nog andere zaken vóór en/of na 2005 op het jeugdparquet aangemeld werden, maar waar we op basis van de beschikbare cijfergegevens geen zicht op hebben.

Nemen we enkel de als misdrijf omschreven feiten (verder kortweg misdrijven) in rekening, dan gaat het voor 2005 om 45.722 aangemelde zaken. Indien bij een misdrijf meerdere minderjarigen betrokken waren, werd dit feit slechts één keer geteld.¹⁶ In de meerderheid (79,5%) van de aangemelde misdrijven, was sprake van één minderjarige verdachte. Mogelijk waren er bij een aantal feiten ook *meerderjarige* verdachten betrokken. Deze zijn hier niet mee opgenomen, aangezien op de jeugdparketten enkel gegevens aangaande minderjarige verdachten geregistreerd worden.

Bij de aangemelde misdrijven waren in totaal 38.747 minderjarigen betrokken. Minderjarigen die gedurende de onderzochte periode meermaals op het jeugdparquet aangemeld werden, werden slechts één keer geteld. Bekijken we het aantal aangemelde minderjarigen in het licht van de totale minderjarigenpopulatie¹⁷, dan werden er in 2005 per 1000 minderjarigen tussen 12 en 18 jaar¹⁸ 55 minderjarigen voor een misdrijf op het jeugdparquet aangemeld. Of met andere woorden: voor ongeveer 5,5% van alle minderjarigen tussen 12 en 18 jaar werd er in 2005 (minstens) één misdrijf op het jeugdparquet ingeleid. Voor ongeveer 95% van de minderjarigen boven de 12 jaar was dit dus niet het geval.

Hoewel de focus in dit artikel voornamelijk uitgaat naar de aangemelde misdrijven, mag niet uit het oog verloren worden dat een niet onbelangrijk deel (44,9%) van de aangemelde protectionele zaken jongeren in een problematische situatie betreffen. Wetende dat ook heel wat jongeren die voor een misdrijf op het jeugdparquet aangemeld worden, zich in een problematische situatie bevinden, zouden we mogen verwachten dat de politieke aandacht hiervoor minstens even groot is als wanneer het om als misdrijf omschreven feiten gaat.

¹⁶ In tegenstelling tot de meerderjarigen geldt voor minderjarigen wel dat elke minderjarige afzonderlijk wordt berecht (opsplitsing van het dossier).

¹⁷ Het betreft hier alle minderjarige jongeren (Belg én niet-Belg) tussen 0 en 18 jaar die op 01/01/2005 woonachtig waren in het betreffende arrondissement.

¹⁸ Aangezien uit de analyses blijkt dat in meer dan 90% van de aangemelde misdrijven de verdachte 12 jaar of ouder was op het ogenblik van de feiten, nemen we voor de berekening enkel de minderjarigenpopulatie van 12 jaar of ouder in rekening.

Op basis van een vergelijking met beschikbare cijfergegevens van het NIS - voor de jaren 1968, 1975, 1981 en 1987¹⁹ - komt Vanneste tot de vaststelling dat de aangemelde misdrijven, noch in absolute aantallen, noch als aandeel in het globaal aantal aangemelde protectionele zaken, een stijging hebben doorgemaakt.²⁰ Hoewel de betreffende gegevens met de nodige voorzichtigheid bekeken moeten worden, leggen ze toch een aantal zeer algemene tendensen bloot. Ervan uitgaande dat de meldings-, opsporings- en/of registratiebereidheid zeker niet gedaald zijn doorheen de tijd, bevestigen de cijfergegevens alvast niet het beeld van een (sterk) stijgende jeugdcriminaliteit.

Ook uit Nederlands onderzoek naar veranderingen in de zelfgerapporteerde jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2005 blijkt dat het percentage jongeren dat aangeeft in de voorafgaande twaalf maanden een delict te hebben gepleegd, relatief stabiel gebleven is.²¹ Deze bevindingen relativiseren, aldus de onderzoekers, de gedachte dat de jeugdcriminaliteit in de afgelopen jaren (fors) is toegenomen, een gedachte die vooral gebaseerd is op door de politie geregistreerde gegevens. Ter verklaring van de verhoogde politiecijfers wordt onder meer gewezen op een verhoogde beleidsaandacht voor jeugdcriminaliteit. Ook voor eigen land wijzen recente onderzoeksgegevens niet onmiddellijk op een stijging van de (zelfgerapporteerde) jeugdcriminaliteit. Uit een vergelijking van de resultaten van een 'dark number' bevraging die afgenomen werd in 2005²² met de resultaten van een (gelijkaardige) bevraging in 1998²³, blijkt dat jongeren - behalve voor zwartrijden - beduidend minder delicten rapporteren dan zeven jaren eerder. Deze vergelijking dient echter met de nodige omzichtigheid bekeken te worden, onder meer omdat de dataverzameling op een heel andere wijze gebeurde (klassikaal, dan wel via een post-enquête).

Types aangemelde misdrijven (ernstiger?)

Uit onze gegevens blijkt dat minderjarigen het vaakst (42,7%) op het jeugdparquet aangemeld werden voor misdrijven tegen goederen²⁴, waaronder hoofdzakelijk diefstal (tabel 1). Ongeveer één op drie van alle misdrijven waarmee de parketmagistraten in aanraking komen, betreft diefstal. Hierbij gaat het voornamelijk om gewone diefstal (58,5%).

19 Het gaat hier om de jaartallen die het meest volledig zijn en vergelijkbaar zijn met het jaar 2005.

20 C. VANNESTE, "Pour une histoire chiffrée de quarante années de protection de la jeunesse: quelques repères utiles" in CHRISTIAENS, J., DE FRAENE, D. en DELENS-RAVIER, I. (eds.), *Protection de la jeunesse. Formes et réformes*, Brussel, Bruylant, 2005, 3-26; C. VANNESTE, "La Statistique "nouvelle" des parquets de la jeunesse: une base inédite pour une esquisse historique des signalements aux parquets de la jeunesse et pour une évaluation de la part des mineurs dans la délinquance enregistrée" (*nog te verschijnen in een boek dat uitgebracht zal worden naar aanleiding van de hoger vermelde studiedag*).

21 WODC, *Monitor zelfgerapporteerde jeugdcriminaliteit 2005*.

22 D. BURSENS, "Onder, op en over de schreef. Jongeren en Delinquentie" in VETTENBURG, N., ELCHARDUS, M. en WALGRAVE, L. (eds.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1*, Leuven, Lannoo, 2007.

23 E. GOEDSEELS, N. VETTENBURG en L. WALGRAVE, "Delinquentie" in: DE WITTE, H., HOOGHE, J. en WALGRAVE, L. (eds.), *Jongeren in Vlaanderen gemeten en geteld. 12- tot 18-jarigen over hun leefwereld en toekomst*, Leuven, Universitaire pers, 2000.

24 Voor meer informatie met betrekking tot de specifieke tenlasteleggingen of kwalificatie van de feiten, verwijzen we naar het onderzoeksrapport en de bijhorende tabellen in bijlage (www.incc.fgov.be).

In de tweede plaats komen jongeren met het jeugdparket in aanraking voor *misdrijven tegen personen* (17,8%), waaronder vooral opzettelijke slagen en verwondingen (76,6%) en seksuele misdrijven (12,4%). Tot dit type van misdrijven behoort ook moord, doodslag of poging tot moord of doodslag. Voor 2005 gaat het om 39 aangemelde zaken of 0,08% van *alle* aangemelde misdrijven. Aangezien het hier gaat om de kwalificatie van de feiten op het moment van de inleiding van de zaak op het jeugdparket²⁵, is het niet zeker of het in al deze zaken daadwerkelijk om moord, doodslag of poging tot moord of doodslag gaat. Ook is nog niet bewezen of de betrokken minderjarige die als *verdachte* op het jeugdparket aangemeld wordt de feiten ook effectief begaan heeft. Hoewel het hier zeer ernstige feiten betreft, blijft het aandeel ervan in het geheel van aangemelde misdrijven relatief beperkt.

Naast de misdrijven tegen goederen en de misdrijven tegen personen, worden jongeren ook op het jeugdparket aangemeld voor *verkeersmisdrijven* (14,4%).²⁶ Deze beslaan hoofdzakelijk inbreuken op de wegcode (75,9%).

Een iets kleiner aantal zaken handelen over *verdovende middelen* (11,3%). Hierbij gaat het vooral om het bezit en het gebruik van softdrugs (69,9%). In ongeveer een gelijk aantal zaken (10,2%) werd melding gemaakt van *misdrijven tegen de openbare veiligheid*, waaronder vooral bedreigingen (45,5%), wapendracht (18,5%) en misdrijven tegen het gezag van de overheid (15,8%).

Tot de *restcategorie* behoren een veelheid aan zaken zoals onder meer familiale conflicten, ongelukken (bv. onopzettelijke brandstichting) en bijzondere materies (bv. schending van het verbod te roken in openbare plaatsen).

TABEL 1. AANGEMELDE MISDRIJVEN NAAR TYPE MISDRIJF (%)

	f	%
Misdrijven tegen goederen	19526	42,7
Misdrijven tegen personen	8120	17,8
Verkeersmisdrijven	6568	14,4
Verdovende middelen	5177	11,3
Misdrijven tegen de openbare veiligheid	4684	10,2
Restcategorie	1647	3,6
TOTAAL	45722	100,0

Of de (aangemelde) misdrijven over de jaren heen ernstiger (lees gewelddadiger) zijn geworden, kan uit onze beperkte cijfergegevens niet worden afgeleid. Ook de cijfergegevens van het NIS lenen zich niet tot vergelijkingen over de tijd. Andere officiële cijfergegevens schijnen dit beeld wel enigszins te onderschrijven, hoewel er onmiddellijk op gewezen wordt dat de stijgende geweldcijfers *kunnen* wijzen op een toename van

25 Indien de kwalificatie doorheen de procedure wijzigt, wordt dit niet steeds in het registratiesysteem aangepast.

26 Normaliter dient de jeugdrechtbank zich enkel uit te spreken over verkeersmisdrijven begaan door minderjarigen die jonger zijn dan 16 jaar. In twee specifieke situaties is de jeugdrechtbank ook bevoegd om kennis te nemen van verkeersfeiten die begaan werden door minderjarigen tussen 16 en 18 jaar. Indien uit de debatten van de politierechtbank blijkt dat een jeugdbeschermingsmaatregel voor de betrokken minderjarige geschikter is dan een strafsanctie, kan de zaak bij een gemotiveerde beslissing aan het jeugdparket overgemaakt worden. Daarenboven is de jeugdrechtbank ook bevoegd om zich uit te spreken over verkeersdelicten die samenhangen met andere misdrijven waarvoor de jeugdrechtbank gevorderd werd (art. 36bis Jeugdwet).

geweld in de realiteit, maar dat ze mogelijk ook te verklaren zijn vanuit een toegenomen maatschappelijke aandacht voor geweld en de weerslag daarvan in het gedrag van opsporingsinstanties en de aangiftebereidheid van slachtoffers. Ook is het niet ondenkbaar dat steeds meer incidenten als een geweldsincident gelabeld worden, zowel door de bevolking als door opsporingsinstanties. Het is dus niet duidelijk in hoeverre de toename in de geregistreerde geweldscriminaliteit hieraan toegeschreven kan worden, dan wel dat ze een reflectie vormt van een daadwerkelijke verschuiving in de geweldscriminaliteit.²⁷

Profiel van de aangemelde minderjarigen (jonger?)

Het profiel van de aangemelde minderjarigen komt zeer sterk overeen met het beeld dat ook uit andere officiële cijfers en (zelfrapportage-) studies naar voren komt.²⁸

Bijna 80% van de minderjarigen die in 2005 voor een misdrijf op het jeugdparquet ingeleid werden, zijn jongens. Deze bevindingen zijn niet nieuw. Criminaliteit wordt van oudsher meer door jongens dan door meisjes gepleegd. Zowel officiële cijfergegevens, als zelfrapportage-studies wijzen in dezelfde richting, hoewel de gevonden verschillen volgens zelfrapportage minder groot zouden zijn. Dit heeft allicht te maken met de geringere ernst van veel feiten waar in self report onderzoek naar gevraagd wordt.²⁹ Op basis van een analyse van beschikbare cijfergegevens (*Gerechtelijke statistieken*) die gepubliceerd werden door het NIS, stellen we voor eigen land een lichte stijging van het percentage aangemelde meisjes vast. Zo steeg het percentage meisjes dat voor een misdrijf op het jeugdparquet aangemeld werd van 19% in 1968 tot 22,6% in 2005, hetgeen kan wijzen op een werkelijke stijging van de criminaliteit gepleegd door meisjes, maar even zo goed op een selectiever beleid op het niveau van de verwijzende instanties.

De gegevens met betrekking tot de instroom op de jeugdparquetten geven tevens aan dat - en dit geldt voor alle types misdrijven, met uitzondering van de verdovende middelen - er een sterke toename is van het aantal aanmeldingen rond de leeftijd van 12 jaar met een piek rond de leeftijd van 16 of 17 jaar voor de jongens en iets vroeger voor de meisjes. Ook dit zijn geen verrassende resultaten. Algemeen wordt aangenomen dat

27 M. KRUISSINK en A.M. ESSERS, *Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit: periode 1980-1999*, WODC, 2001; M. BLUM, A.M. VAN DER LAAN en G. HUIJBREGTS, *Monitor Jeugd Terecht*, WODC, Cahier 2005-17.

28 Zie onder meer D. FARRINGTON, "Age and crime" in TONRY M. en MORRIS N. (eds.), *Crime and Justice. An Annual Review of Research*, Chicago, University of Chicago Press, 1986, vol. 7, 189-250; J. JUNGER-TAS, "Delinquency in thirteen western countries: some preliminary conclusions" in JUNGER-TAS, J., TERLOUW, G. en KLEIN, M. (eds.), *Delinquent behavior among young people in the western world. First results of the international self-report delinquency study*, Amsterdam, Kugler Publications, 1994, 370-380; E. GOEDSEELS, N. VETTENBURG en L. WALGRAVE, "Delinquentie" in DE WITTE, H., HOOGHE, J. en WALGRAVE, L. (eds.), *Jongeren in Vlaanderen gemeten en geteld. 12- tot 18-jarigen over hun leefwereld en toekomst*, Leuven, Universitaire pers, 2000; E. OGILVIE en J. WESTERN, "Gender and offending behaviours, opportunity, motivations and manifestations" in WESTERN, J., LYNCH, M. en OGILVIE, E. (eds.), *Understanding youth crime. An Australian study*, Aldershot, Ashgate Publications, 2003, 65-80; L. MUCCHIELLI, "L'évolution de la délinquance juvénile en France (1980-2000)", *Sociétés contemporaines* 2004, n° 53 (1), 101-134; WODC, *Monitor zelfgerapporteerde jeugdcriminaliteit 2005*; S. DE GROOF en W. SMITS, "Antisociaal gedrag bij jongeren onder de loep genomen" in ELIAERTS, C. (ed.), *Ernstige jeugd-delinquentie: mythe of realiteit?*, Brussel, VUBpress, 2006, 25-52; D. BURSENS, "Onder, op en over de schreef. Jongeren en Delinquentie" in VETTENBURG, N., ELCHARDUS, M. en WALGRAVE, L. (eds.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1*, Leuven, Lannoo, 2007.

29 M. KRUISSINK en A.M. ESSERS, *Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit: periode 1980-1999*, WODC, 2001; M. BLUM, A.M. VAN DER LAAN en G. HUIJBREGTS, *Monitor Jeugd Terecht*, WODC, Cahier 2005-17.

er een toename is van het aantal delicten rond de leeftijd van 12 jaar met een traditionele piek rond de leeftijd van 16 of 17 jaar. Naargelang de aard van het delict kan de piek evenwel wat eerder of later gesitueerd worden. Dit traditionele patroon blijkt evenwel niet voor alle jongeren op te gaan. Zo zou bij een beperkte groep van jongeren het delinquente gedrag zich niet beperken tot enkele lichte feiten, maar zou sprake zijn van de ontwikkeling van een echte delinquente carrière, tot (ver) boven de leeftijd van 18 jaar.

Dat jongeren op steeds jongere leeftijd zouden overgaan tot het plegen van delinquente feiten wordt op het eerste gezicht niet bevestigd. Het accent ligt nog steeds vooral bij de 16- en 17-jarigen. Ook in andere studies wordt deze hypothese niet bevestigd.³⁰

2.2.2. Verschillen tussen de gerechtelijke arrondissementen en tussen Noord en Zuid

POS versus MOF

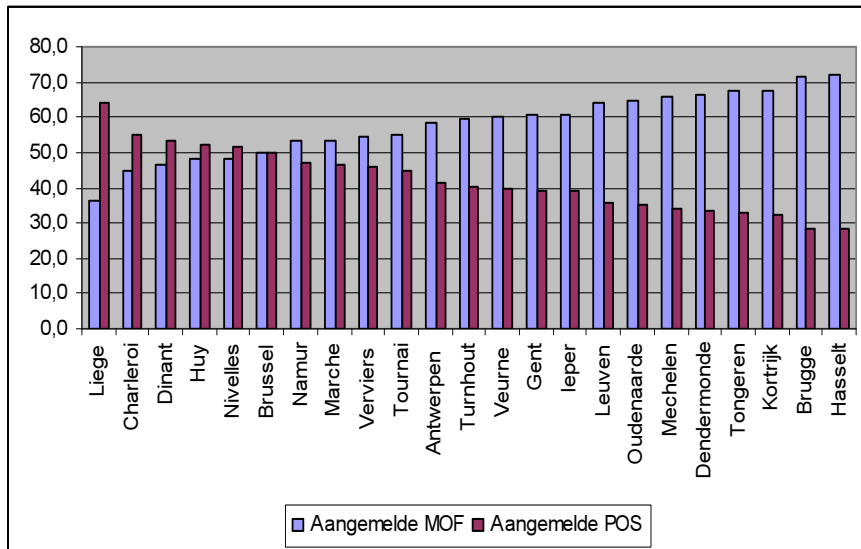
Hoger zagen we dat er in absolute aantallen in 2005 ongeveer evenveel misdrijven als problematische opvoedingssituaties op de jeugdparketten aangemeld werden. Er is echter een opvallend verschil tussen de diverse jeugdparketten, maar vooral ook tussen de jeugdparketten van het Zuiden en het Noorden van het land. Voor alle Nederlandstalige jeugdparketten blijkt het aandeel van de aangemelde misdrijven groter te zijn dan het aandeel van de problematische opvoedingssituaties (figuur 1). Voor de meeste Franstalige jeugdparketten is dit net andersom. Het jeugdparket van Brussel kent een gelijke verdeling. Deze vaststelling is niet nieuw. Op basis van een grondige analyse van beschikbare cijfergegevens³¹ komt Vanneste tot de bevinding dat reeds aan het begin van de jaren tachtig het aandeel van de aangemelde misdrijven opmerkelijk groter was voor de jeugdparketten aan Nederlandstalige, dan aan Franstalige kant. Het jeugdparket van Brussel sloot zich eerder aan bij laatstgenoemden. Na een vervlakking van de verschillen aan het einde van de jaren tachtig, komen ze opnieuw tot uiting in recentere cijfergegevens. In absolute aantallen zouden de Franstalige jeugdparketten en het parket van Brussel zich niet alleen laten kenmerken door een daling van het aantal aangemelde misdrijven, maar vooral door een sterke toename van het aantal aangemelde problematische opvoedingssituaties. Aan Nederlandstalige zijde daarentegen zouden de aangemelde misdrijven in absolute aantallen stijgen, maar zouden de problematische opvoedingssituaties zich eerder laten kenmerken door een status quo.³²

³⁰ L. MUCCHIELLI, "L'évolution de la délinquance juvénile en France (1980-2000)", *Sociétés contemporaines* 2004, n° 53 (1), 101-134; A.M. VAN DER LAAN., P. GROEN en S. BOGAERTS, *Feiten die tellen. Een overzicht van geregistreerde feiten met een strafdreiging van acht jaar of meer gepleegd door 12 tot en met 17 jarigen in de periode van 1998-2003*, WODC, Memorandum 2005-1; M. BLOM, A.M. VAN DER LAAN en G. HUIJBREGTS, *Monitor Jeugd Terecht*, WODC, Cahier 2005-17.

³¹ Vanneste beroept zich hiervoor op de gerechtelijke statistieken die gepubliceerd werden door het NIS. Aangezien er heel wat gegevens ontbreken en er vragen gesteld kunnen worden bij de definitie van de gehanteerde categorieën, dienen de resultaten met de nodige omzichtigheid bekeken te worden. Desondanks leggen ze toch een aantal algemene tendensen bloot.

³² C. VANNESTE, "Pour une histoire chiffrée de quarante années de protection de la jeunesse: quelques repères utiles" in J. CHRISTIAENS, D. DE FRAENE en I. DELENS-RAVIER (eds.), *Protection de la jeunesse. Formes et réformes*, Brussel, Bruylant, 2005, 3-26.

FIGUUR 1. AANDEEL VAN DE AANGEMELDE MOF EN DE AANGEMELDE POS NAAR GERECHTELIJK ARRONDISEMENT

Uit de cijfergegevens kan niet zondermeer afgeleid worden dat er aan Nederlandstalige kant verhoudingsgewijs meer misdrijven op het jeugdparket aangemeld werden, dan aan Franstalige kant of op het jeugdparket van Brussel. Om na te gaan of er in een bepaald arrondissement of in een bepaald landsgedeelte nu veel of weinig zaken op de jeugdparketten toekwamen, dienen we de instroom te relateren aan de minderjarigenpopulatie. Zo is het immers vrij logisch dat op plaatsen waar meer minderjarigen wonen, ook meer zaken op het jeugdparket aangemeld worden. In wat volgt bekijken we de *graad* van aangemelde zaken, of met andere woorden het aantal aangemelde zaken *per 1000 minderjarigen*.³³

Graad van aangemelde misdrijven

In 2005 werden er per 1000 minderjarigen tussen 12 en 18 jaar ongeveer 65 misdrijven op het jeugdparket aangemeld. Deze graad van aangemelde misdrijven schommelt echter zeer sterk van jeugdparket tot jeugdparket en varieert van 37,9 voor het jeugdparket van Turnhout tot 76,2 voor het jeugdparket van Verviers. Op het jeugdparket van Verviers werden er in 2005 verhoudingsgewijs (per 1000 minderjarigen) het meest aantal misdrijven aangemeld.

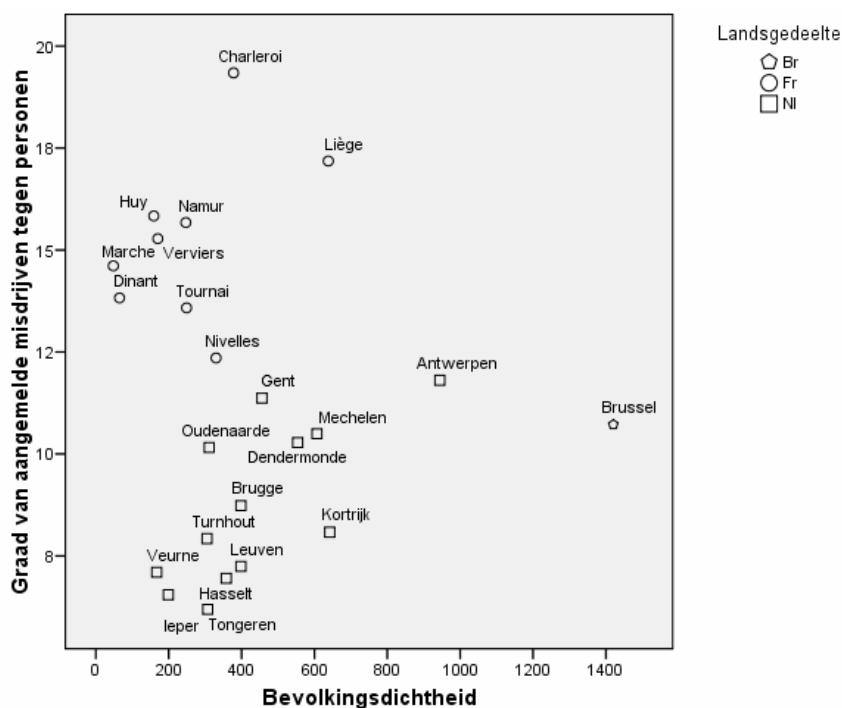
Met betrekking tot de graad van aangemelde misdrijven verschillen de diverse landsgedeelten niet significant van elkaar. Wanneer er echter een onderscheid gemaakt

³³ Aangezien uit de analyses blijkt dat in meer dan 90% van de aangemelde misdrijven de verdachte 12 jaar of ouder was op het ogenblik van de feiten, nemen we voor de berekening van de graad van aangemelde *misdrijven* enkel de minderjarigenpopulatie van 12 jaar of ouder in rekening. Voor de berekening van de graad van aangemelde *problematische opvoedingssituaties* wordt de ganse minderjarigenpopulatie tussen 0 en 18 jaar in ogenschouw genomen.

wordt naar het *type* misdrijf, dienen enkele belangrijke nuances aangebracht te worden.

Misdrijven tegen personen (seksuele misdrijven, slagen en verwondingen, ...) werden significant vaker aangemeld in het Zuiden, dan het Noorden van het land. Dit blijkt ook zeer duidelijk uit figuur 2. Op de X-as wordt de bevolkingsdichtheid³⁴ van het gerechtelijk arrondissement weergegeven. De Y-as toont de graad van aangemelde misdrijven tegen personen. Er blijkt geen samenhang te bestaan tussen de bevolkingsdichtheid van het gerechtelijke arrondissement enerzijds en het verhoudingsgewijs aantal aangemelde misdrijven anderzijds. Het is dus niet zo dat in grotere of dichter bevolkte - meer verstedelijkte - arrondissementen verhoudingsgewijs meer misdrijven aangemeld werden dan in kleinere of minder bevolkte arrondissementen.³⁵ Wel vinden we significante verschillen tussen de Franstalige en Nederlandstalige jeugdparquetten. *Alle* Franstalige jeugdparquetten bevinden zich bovenaan de figuur, daar waar *alle* Nederlandstalige jeugdparquetten zich onderaan situeren (figuur 2). Het jeugdparquet van Brussel situeert zich ergens tussen in. Misdrijven tegen personen werden dus vaker aangemeld in het Zuiden dan in het Noorden van het land.

FIGUUR 2. AANGEMELDE MISDRIJVEN TEGEN PERSONEN PER 1000 MINDERJARIGEN (12-18J) IN RELATIE TOT DE BEVOLKINGSDICHTHEID VAN HET GERECHTELIJKE ARRONDISSEMENT

³⁴ We beperken ons hier tot de figuur die het verband weergeeft tussen de bevolkingsdichtheid van het arrondissement enerzijds en het aantal aangemelde zaken per 1000 minderjarigen anderzijds. De figuur die de correlatie aangeeft tussen de totale populatie (als indicator voor de grootte van het arrondissement) enerzijds en het verhoudingsgewijs aantal aangemelde zaken anderzijds geeft nagenoeg hetzelfde beeld. In dit kader kan trouwens opgemerkt worden dat de correlatie tussen beiden - dichtheid en grootte - zeer hoog is (Pearson $r = 0,938$; $p < 0,01$).

Ook *misdrifven tegen de openbare veiligheid* (bedreigingen, wapendracht, misdrijven tegen het gezag van de overheid) werden verhoudingsgewijs significant vaker aangemeld op de Franstalige jeugdparketten, dan op de Nederlandstalige jeugdparketten. Het jeugdparquet van Brussel spant hier wel de kroon. Bijna één op vijf van alle misdrijven die op het jeugdparquet van Brussel aangemeld werden, zijn misdrijven tegen de openbare veiligheid. Dit is niet zo verwonderlijk. Het betreft hier delicten met een eerder (groot)stedelijk karakter, de zogenaamde 'urban crimes'. Anderen spreken in dit verband van 'violence contre les institutions'.³⁶ Zij zien deze misdrijven als een uiting van bepaalde groepen jongeren die zich collectief achtergesteld en gestigmatiseerd voelen. Deze gevoelens van onmacht en collectieve victimisering worden geuit door middel van geweld tegen instituties, de politie in het bijzonder.

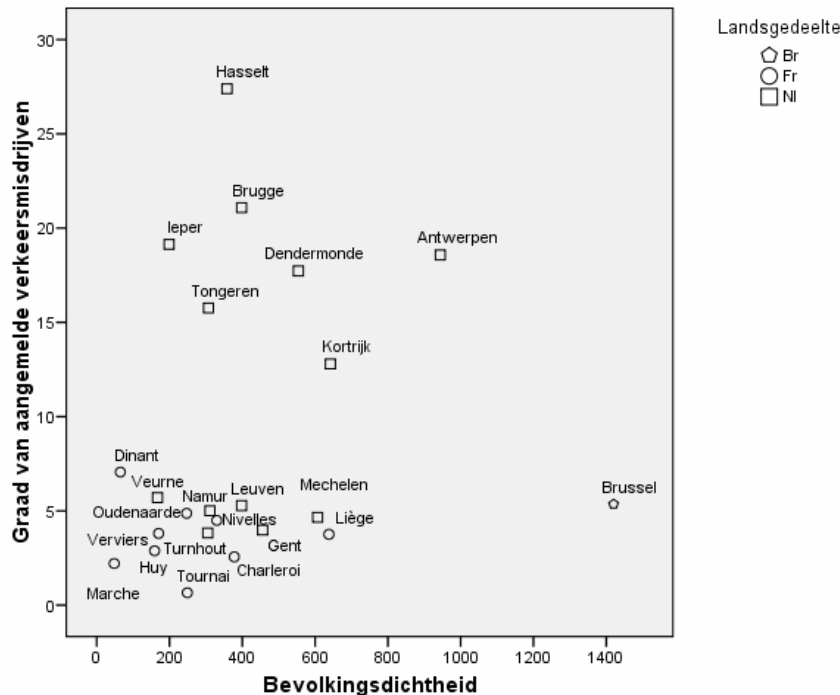
Met betrekking tot de *misdrifven tegen goederen* - waaronder vooral diefstal - werden er geen verschillen gevonden tussen het Noorden en het Zuiden van het land. Wanneer echter de *meer ernstige diefstallen* - zijnde diefstal met geweld of diefstal met braak of verzwarende omstandigheden - in rekening genomen werden, dan keert het beeld van hierboven terug. De meer ernstige misdrijven tegen goederen werden verhoudingsgewijs (per 1000 minderjarigen) vaker ingeleid op de jeugdparquetten van het Zuiden (met uitzondering van de jeugdparquetten van Marche en Dinant), dan van het Noorden van het land (met uitzondering van het jeugdparquet van Antwerpen). Ook hier neemt het jeugdparquet van Brussel het voortouw.

Voor de *verkeersmisdrijven* vinden we een heel ander beeld (figuur 3). Deze werden significant vaker aangemeld op de Nederlandstalige jeugdparquetten, dan op de Franstalige jeugdparquetten en het jeugdparquet van Brussel. Zo bijvoorbeeld maken de verkeersmisdrijven op het jeugdparquet van Hasselt 44% uit van alle aangemelde misdrijven. Op het jeugdparquet van Tournai is het aandeel van de verkeersmisdrijven 1%. De gemiddelde graad van aangemelde verkeersmisdrijven bedraagt 12,4 voor de Nederlandstalige jeugdparquetten, 5,4 voor het jeugdparquet van Brussel en 3,6 voor de Franstalige jeugdparquetten. Aan Nederlandstalige kant hebben de verkeersmisdrijven vaker betrekking op inbreuken op de wegcode (bijvoorbeeld rijden zonder lichten, geen valhelm, ...), daar waar aan Franstalige kant vaker melding gemaakt wordt van overtredingen aangaande de wet op de verzekeringen. Op het Brusselse parket handelden de verkeerszaken in hoofdzaak over het rijden onder invloed.

35 We kijken hier naar de bevolkingsdichtheid of de omvang van de bevolking op het niveau van het *gerechtelijk arrondissement*, hetgeen uiteraard heel wat variaties tussen gemeenten en buurten binnen het gerechtelijk arrondissement onder de mat veegt. Zo bijvoorbeeld behoren tot het gerechtelijk arrondissement Brussel een vijftigtal gemeenten waarvan de bevolkingsdichtheid en -omvang zeer verscheiden is.

36 L. MUCCHIELLI, "L'évolution de la délinquance juvénile en France (1980-2000)", *Sociétés contemporaines* 2004, n° 53 (1), 101-134.

FIGUUR 3. AANGEMELDE VERKEERSMISDRIJVEN PER 1000 MINDERJARIGEN (12-18J) IN RELATIE TOT DE BEVOLKINGSDICHTHEID VAN HET GERECHTELIJKE ARRONDISSEMENT

Met betrekking tot de *verdovende middelen* werden er geen significante verschillen gevonden tussen het Noorden en het Zuiden van het land. Het betreft hier slachtofferloze delicten die voornamelijk op basis van specifieke acties of controles aan het licht gebracht worden. Meer nog dan voor andere types misdrijven geven de cijfergegevens een indicatie van de prioriteit die door de betrokken instanties aan dit type delict gegeven wordt. Een mooie illustratie hiervan vormt het jeugdparquet van Oudenaarde waar een specifieke praktijk van informatieoverdracht tussen een hulpverlenende instantie en het jeugdparquet³⁷ zich laat vertalen in (zeer) hoge cijfergegevens.

Wat kan er uit de betreffende resultaten afgeleid worden? In wat volgt worden enkele mogelijk denkpluistes (*hypothesen*) naar voor geschoven, *die nog verdere verfijning en verder onderzoek vergen*.

In de eerste plaats *kunnen* de cijfergegevens wijzen op een hogere criminaliteitsgraad van welbepaalde delicten - misdrijven tegen personen, misdrijven tegen de openbare veiligheid, ernstige diefstallen - in het Zuiden van het land en in het gerechtelijk arrondissement van Brussel, dan in het Noorden van het land. De resultaten van de bevolkingsenquête die afgenomen werd in het kader van de Veiligheidsmonitor wijzen in

³⁷ Zo werden alle zaken die binnen de hulpverlenende dienst met betrekking tot minderjarigen aangemeld werden *ter info* aan het jeugdparquet overgemaakt, zonder dat deze zaken op parketniveau verder behandeld dienden te worden. Al deze zaken werden desalniettemin in het registratiesysteem ingevoerd, hetgeen zich uiteraard laat vertalen in de cijfergegevens. Deze praktijk zou niet langer van toepassing zijn.

dezelfde richting.³⁸ Zo blijkt dat voor de meeste delicten - let wel: het gaat hier niet alleen om delicten begaan door minderjarigen - de slachtofferpercentages over het algemeen het hoogst zijn voor het Brussels Hoofdstedelijk gewest en het laagst voor Vlaanderen.³⁹ We zouden er dus kunnen van uitgaan dat bepaalde delicten minder voorkomen in Vlaanderen dan in Wallonië en in Brussel, hetgeen ook te maken zou kunnen hebben met een verschillende sociaal-economische situatie in de betreffende regio's. Cijfergegevens van de FOD Economie⁴⁰ wijzen alvast op een hogere werkloosheidsgraad en een lager gemiddeld inkomen in Wallonië dan in Vlaanderen.

De hogere cijfergegevens voor de Franstalige jeugdparketten en het parket van Brussel zouden ook *kunnen* wijzen op grotere inspanningen van de kant van de politie. Deze inspanningen zouden te maken kunnen hebben met een grotere gevoeligheid (intolerantie?) voor bepaalde problemen of welbepaalde bevolkingsgroepen (zoals bijvoorbeeld jongeren), met meer controles en meer actieve opsporing als gevolg, hetgeen zeker voor de misdrijven tegen de openbare veiligheid tot hogere cijfers kan leiden. We zien deze denkpiste enigszins bevestigd. In meer zonale veiligheidsplannen (2005 - 2008)⁴¹ aan Franstalige kant dan aan Vlaamse kant wordt jeugd als een prioriteit of een bijzonder aandachtspunt naar voor geschoven. In dit kader kan er ook op gewezen worden dat Walen en Brusselaars zich over het algemeen minder veilig voelen dan Vlamingen⁴², hetgeen zou kunnen leiden tot meer aangiftes en meer inspanningen op het niveau van de politie. Dat er aan Waalse of Brusselse kant een grotere meldings- of aangiftebereidheid zou zijn, wordt door de veiligheidsmonitor niet bevestigd.

Met betrekking tot de meer ernstige diefstallen (zoals bijvoorbeeld diefstal met geweld) *kan* het ook zijn dat aan Franstalige zijde of in het gerechtelijk arrondissement van Brussel sneller overgegaan wordt tot een zwaardere kwalificatie van de feiten, mogelijk ten gevolge van een grotere gevoeligheid voor geweld.⁴³

³⁸ E. VAN DEN BOGAERDE en I. VAN DEN STEEN, *Veiligheidsmonitor 2006*, Federale Politie, Algemene Directie operationele ondersteuning, Directie van de nationale gegevensbank, Dienst Beleidsgegevens (http://www.polfed-fedpol.be/pub/veiligheidsMonitor/monitor_nl.php).

³⁹ Daar waar in de veiligheidsmonitor een vergelijking gemaakt wordt tussen de gewesten (Vlaams, Waals en Brussels Hoofdstedelijk gewest), wordt in onze analyse een vergelijking gemaakt tussen de Nederlandstalige gerechtelijke arrondissementen, de Franstalige gerechtelijke arrondissementen en het gerechtelijk arrondissement van Brussel, hetgeen niet helemaal overeenstemt.

⁴⁰ FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (http://statbel.fgov.be/home_nl.asp).

⁴¹ Directie van de relaties met de lokale politie, *De zonale veiligheidsplannen 2005-2008, Statistisch rapport*, oktober 2005. Dit rapport is gebaseerd op een grondige analyse van 196 zonale veiligheidsplannen. Elke politiezone dient 4-jaarlijks een zonaal veiligheidsplan op te stellen. Dit plan omvat onder meer de prioritaire opdrachten en doelstellingen (vastgesteld door de burgemeesters en de procureur des Konings) die in een globale veiligheidsaanpak worden geïntegreerd, alsook de wijze waarop deze zullen bereikt worden.

⁴² E. VAN DEN BOGAERDE en I. VAN DEN STEEN, *Veiligheidsmonitor 2006. Analyse van de federale enquête*, Federale Politie, Algemene Directie operationele ondersteuning, Directie van de nationale gegevensbank, Dienst Beleidsgegevens, 18.

⁴³ Zo is uit onderzoek gebleken dat een grotere maatschappelijke gevoeligheid voor geweld tot een inflatie van (geregistreerd) geweld heeft geleid, doordat politie en justitie steeds meer handelingen als geweld gingen definiëren, terwijl lichtere vormen van geweld steeds zwaarder gekwalificeerd werden (M. EGELKAMP, *Inflation von Gewalt? Strafrechtliche und kriminologische Analysen von Qualifikationsentscheidungen in den Niederlanden und Deutschland*, Doctoraat Universiteit Groningen, 2002 - Bespreking door M. KOMMER in het *Tijdschrift voor Criminologie*, 2003 (3), 292-217).

Het is dus niet duidelijk in hoeverre de hogere cijfergegevens voor Wallonië en Brussel wijzen op een hoger aantal effectieve feiten - toch zeker voor wat een aantal types delicten betreft - dan wel op een verhoogde aandacht (gevoeligheid) voor jeugdcriminaliteit en de vertaling daarvan in het gedrag van aanmelders en opsporingsinstanties. Mogelijk gaat het om een samenspel van beiden.

De hogere cijfers met betrekking tot de verkeersmisdrijven aan Vlaamse kant *kunnen* een teken zijn van een effectief hoger aantal verkeersmisdrijven aan Vlaamse kant, hetgeen onder meer te wijten kan zijn aan een frequenter gebruik van de fiets door de Vlaamse jeugd. We kunnen ons ook de vraag stellen - het gaat hier uiteraard slechts om een *hypothese* - of een grotere aandacht (prioriteit) voor verkeersmisdrijven aan Vlaamse zijde te maken heeft met het minder voorkomen van de andere types misdrijven, waardoor meer mankracht en middelen ingezet kunnen worden voor verkeerszaken. Anderzijds kan het ook zijn dat een grotere gevoeligheid (intolerantie?) voor verkeersmisdrijven maakt dat minder inspanningen geleverd worden om andere types delicten op te sporen en/of op te helderen. In dit kader kan er ook op gewezen worden dat er in heel wat Vlaamse gerechtelijke arrondissementen door de politie verkeersklassen georganiseerd worden, hetgeen een uiting kan zijn van een bijzondere aandacht of gevoeligheid voor verkeerszaken. Anderzijds zou het ook kunnen dat een dergelijke maatregel - die door de politie voorgesteld wordt, maar bijna overal door de jeugdmagistraat goedgekeurd dient te worden - een grotere registratiebereidheid (verbalisering) aan de dag legt.

Graad van aangemelde problematische opvoedingssituaties

Hoewel de aangemelde problematische opvoedingssituaties niet vallen onder de toepassing van de nieuwe jeugdwet, achten we het toch opportuun om even stil te staan bij de vastgestelde verschillen, te meer daar ze mogelijk nog opvallender zijn dan de hierboven beschreven verschillen en belangrijke informatie (kunnen) aanreiken aangaande de context waarin de nieuwe jeugdwet haar toepassing zal vinden.

De redenen waarom minderjarigen op het jeugdparket aangemeld werden in het kader van een POS zijn van velerlei aard (tabel 2). In ongeveer één op drie van de aangemelde zaken werd melding gemaakt van een *feit verbonden aan het statuut van minderjarigen*. Hierbij gaat het vooral om ontvluchting, maar ook om schoolverzuim en onbuigzaamheid. Ongeveer een gelijk aantal zaken droeg de kwalificatie 'kind in gevaar' (code 42O⁴⁴). Dit is een zeer vage, verouderde⁴⁵ kwalificatie (of code) die aangeeft dat een minderjarige in een problematische opvoedingssituatie verkeert zonder verdere specificatie van de eigenlijke problemen.

In ongeveer één op tien van de zaken werd melding gemaakt van *een misdrijf tegen personen* (slagen en verwondingen of seksuele misdrijven) met een minderjarig slachtoffer of een minderjarige betrokkene. Vaak gaat het hier om zaken die door het correc-

⁴⁴ De zogenaamde tenlasteleggings- of preventiecode.

⁴⁵ Vóór de communautarisering van de jeugdbescherming kon de jeugdrechtbank gevat worden ingeval van 'gevaar' voor de gezondheid, de veiligheid of de zedelijkheid van de minderjarige (art. 36 eerste lid, 2° Jeugdbeschermingwet). Sinds de communautarisering behoort deze materie tot de bevoegdheid van de respectievelijke gemeenschappen en is voor de Vlaamse gemeenschap niet langer sprake van kind in gevaar, maar van problematische opvoedingssituatie (POS). De code 42O (kind in gevaar) wordt echter op het niveau van de politie en het jeugdparket nog steeds gebruikt om de betreffende feiten of situaties te kwalificeren.

tionele parket aan het jeugdparquet overgemaakt worden, onder meer in het kader van intra-familiaal geweld.⁴⁶ Het gaat om feiten die ten laste gelegd worden van (meerderjarige) derden, maar waarbij het vermoeden leeft dat de betrokken minderjarigen in een POS verkeren.

Voorts heeft een beperkt aantal zaken betrekking op *familiale problemen*, waaronder voornamelijk familieverlating en -verwaarlozing. De *restcategorie* omvat zeer diverse zaken zoals onder meer: onrustwekkende verdwijningen, zwangerschap voor de wettelijke minimumleeftijd, vruchtafdrijving, overtredingen aangaande de wet op de vreemdelingen, ontvoering, opsluiting, ...

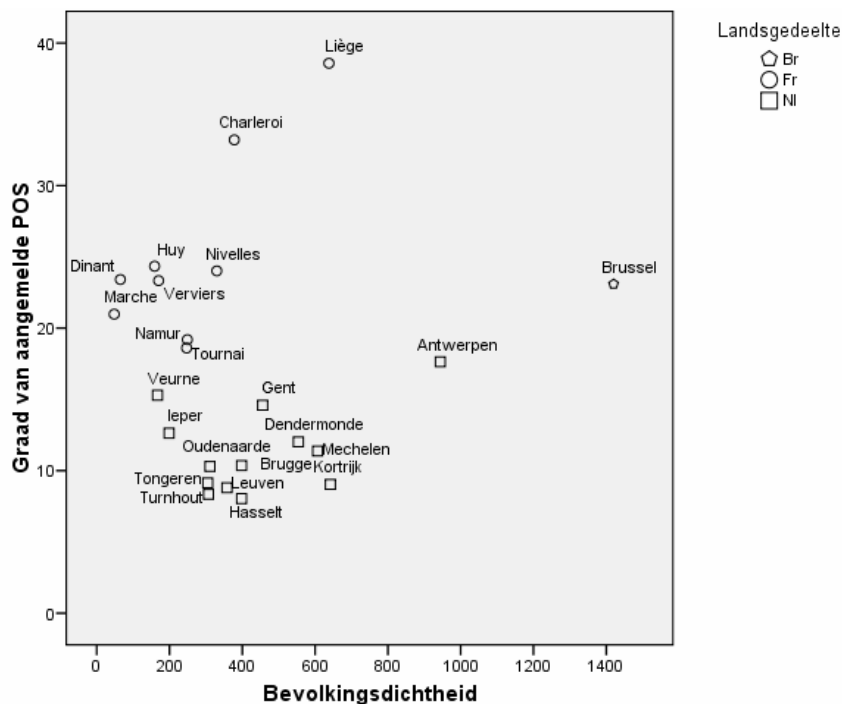
TABEL 2. AANGEMELDE PROBLEMATISCHE OPVOEDINGSSITUATIES NAAR TYPE SITUATIE (%)

	f	%
Feiten verbonden aan het statuut van minderj.	14377	38,7
Algemene kwalificatie 'kind in gevaar'	12532	33,7
Misdrijven tegen personen	4091	11,0
Familie	2282	6,1
Restcategorie	3911	10,5
TOTAAL	37193	100,0

De graad - per 1000 minderjarigen - van aangemelde problematische opvoedingssituaties verschilt zeer sterk van jeugdparquet tot jeugdparquet, maar vooral ook tussen de jeugdparquetten van het Noorden en het Zuiden van het land. De gemiddelde graad van aangemelde problematische opvoedingssituaties bedraagt 25,1 voor de Franstalige jeugdparquetten, 23,1 voor het jeugdparquet van Brussel en 11,3 voor de Nederlandstalige jeugdparquetten. Op de Franstalige jeugdparquetten stroomden er in 2005 met andere woorden verhoudingsgewijs (per 1000 minderjarigen) *dubbel zo veel* problematische opvoedingssituaties toe dan op de Nederlandstalige jeugdparquetten. Vooral de jeugdparquetten van Luik en Charleroi laten zich kenmerken door een zeer hoog aantal aanmeldingen (figuur 4).

⁴⁶ Zo bepaalt een omzendbrief van het College van Procureurs-generaal dat er in het kader van intra-familiaal geweld gestreefd dient te worden naar een informatie-uitwisseling en nauwe samenwerking tussen de magistraten die partnergeweld behandelen en de magistraten die met de jeugdbescherming belast zijn (Omsendbrief nr. Col 4/2006 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld).

FIGUUR 4. AANGEMELDE PROBLEMATISCHE OPVOEDINGSSITUATIES PER 1000 MINDERJARIGEN (0- 18J) IN RELATIE TOT DE BEVOLKINGSDICHTHEID VAN HET GERECHTELIJKE ARRONDISSEMENT

De verschillen tussen de landsgedeelten doen zich voor met betrekking tot alle types van aangemelde situaties, uitgezonderd de familiale conflicten.

De *statusfeiten* werden het vaakst aangemeld op het jeugdparket van Charleroi en significant vaker op het jeugdparket van Brussel en op de jeugdparketten van het Zuiden van het land, dan op de jeugdparketten van het Noorden van het land. Bij de Franstalige jeugdparketten en het jeugdparket van Brussel werd vooral melding gemaakt van schoolverzuim en ontvluchting, bij de Nederlandstalige jeugdparketten was meer sprake van onbuigzaamheid.⁴⁷ Laatstgenoemden werden dus minder vaak geconfronteerd met schoolverzuim en ontvluchting, hetgeen erop kan wijzen dat deze zaken er minder voorkwamen, of - meer waarschijnlijk - dat deze zaken vaker *buitengerechtelijk* aangepakt of opgelost werden. De vastgestelde verschillen kunnen ook wijzen op verschillende kwalificatiepraktijken. Wat voor de één schoolverzuim inhoudt, kan voor de andere een uiting van onbuigzaamheid ('indiscipline') zijn.

Verhoudingsgewijs werden de Franstalige jeugdparketten ook meer geconfronteerd met zaken waarin melding gemaakt werd van een *kind in gevaar*. Ook hier springt het jeugdparket van Charleroi onmiddellijk in het oog.

Ook de *misdrijven tegen personen met een minderjarig slachtoffer* werden vaker aangemeld en geregistreerd in het Zuiden van het land, dan in het Noorden van het land.

⁴⁷ Ook hier gaat het in feite om een verouderde term (kwalificatie) die nog steeds in gebruik is.

Deze groep van meldingen is in zekere zin problematisch. Zoals hoger reeds aangegeven gaat het hier vaak om zaken die door het correctionele parket aan het jeugdparquet overgemaakt worden. Op het jeugdparquet wordt er op naam van de minderjarige een nieuwe zaak geopend. Afhankelijk van het ene tot het andere jeugdparquet wordt bij de creatie van de nieuwe zaak de oorspronkelijke tenlastelegging al dan niet behouden. Daar waar dit niet gebeurt, wordt de meer algemene kwalificatie 'kind in gevaar' aan de zaak toegekend. Dit leidt enerzijds tot een onderschatting van het aantal aangemelde minderjarigen dat slachtoffer is van (of betrokken is bij) een misdrijf tegen personen. Anderzijds maakt het vergelijkingen tussen jeugdparquetten op het niveau van de aangemelde situaties enigszins onmogelijk. De resultaten dienen dus met de nodige omzichtigheid bekeken te worden. De analyses tonen aan dat het jeugdparquet van Luik verhoudingsgewijs opmerkelijk veel misdrijven tegen personen met een minderjarig slachtoffer aangemeld kreeg. Ook wat de familiale zaken betreft, steekt het jeugdparquet van Luik er met kop en schouders boven uit.

Wat leren de cijfergegevens ons? Net zoals bij de aangemelde misdrijven, *kunnen* de hogere cijfers voor Wallonië en Brussel een uiting zijn van een effectief hoger aantal problematische opvoedingssituaties, hetgeen ook hier in verband gebracht zou kunnen worden met het verschillende sociaal-economische klimaat in het Zuiden dan in het Noorden van het land. *Mogelijk* verkeren effectief meer Waalse en Brusselse jongeren in een problematische situatie, dan Vlaamse jongeren.

Ook verschillende registratiepraktijken *zouden* een verklaring *kunnen* bieden voor de hogere instroom aan Franstalige zijde. Zo blijkt uit informele contacten dat zaken die van het correctionele parket aan het jeugdparquet overgemaakt worden (bijvoorbeeld in het kader van intra-familiaal geweld) op de Franstalige jeugdparquetten *systematisch* aanleiding geven tot de creatie van een zaak, hetgeen aan Nederlandstalige kant niet het geval blijkt te zijn. Daar zou eerst het advies van de magistraat gevraagd worden alvorens een zaak op naam van de minderjarige te openen. Ook zou er op sommige Franstalige jeugdparquetten systematisch voor *alle* minderjarigen uit een gezin een zaak op het jeugdparquet aangemaakt worden, wanneer men weet heeft van één minderjarige uit dat gezin die in een POS verkeert. Deze enkele voorbeelden zouden er op kunnen wijzen dat er aan Franstalige zijde mogelijk sprake is van een groter protectionisme/interventionisme ten aanzien van minderjarigen, dan aan Vlaamse zijde. Wanneer er een *vermoeden* leeft dat een minderjarige *mogelijk* in een POS verkeert, wordt er een zaak op het jeugdparquet aangemaakt. Maar ook de werklastmeting kan hierin een niet te onderschatten rol spelen, in die zin dat hogere cijfers aanleiding *kunnen* geven tot meer mankracht en middelen.

Een grotere toestroom van zaken op de jeugdparquetten *kan* ook te verklaren zijn vanuit een grotere meldings- of aangiftebereidheid van de kant van de doorverwijzers van zaken (politie, CLB's, vertrouwensartsencentra, particulieren,...). Waarmee deze grotere bereidheid te maken zou kunnen hebben is niet meteen duidelijk. Gedacht kan worden aan een grotere gevoeligheid voor welbepaalde problematieken (bijvoorbeeld kindermishandeling of -misbruik) naar aanleiding van een aantal (dramatische) gebeurtenissen aan Waalse kant, maar dit zou ook voor Vlaanderen en Brussel kunnen opgaan. Mogelijk wordt aan Vlaamse zijde gemakkelijker de weg gevonden naar de vrijwillige hulpverlening door een groter en/of meer gestructureerd aanbod van (laagdrempelige) diensten en voorzieningen. In dit kader kan onder meer gewezen worden op de ont-

wikkelingen op het vlak van de integrale (jeugd)hulp.⁴⁸ Tevens is er aan Vlaamse kant door middel van de bemiddelingscommissie een extra buffer ingebouwd tussen de vrijwillige en gedwongen hulpverlening, waardoor zaken minder snel in het gerechtelijke circuit belanden. In zekere zin zouden we kunnen stellen dat er aan Franstalige een grotere neiging tot *juridisering* van zaken bestaat dan aan Vlaamse kant. Deze denk-pistes verdienen uiteraard verder onderzoek.

CONCLUSIE

Het beeld met betrekking tot de instroom op de jeugdparketten levert geen verrassende resultaten op en bevestigen een aantal reeds gekende zaken ('crime curve', over-vertegenwoordiging van jongens, grote bulk aan vermogensdelicten, ...). Uiteraard betreft het hier een zeer beperkt beeld en zijn we voorlopig niet in staat om evoluties - met uitzondering van enkele algemene tendensen - doorheen de tijd in kaart te brengen. Toch bevestigen de cijfergegevens op het eerste gezicht alvast niet de hypothese van een fors stijgende, meer gewelddadige jeugdcriminaliteit op steeds jongere leeftijd. Het valt dan ook te betreuren dat het thema zo uitvergroot op de politieke agenda kwam te staan en het hervormingsdebat sterk heeft beheerst en gestuurd. De focus was daardoor vooral gericht op het delict en de afhandeling (beheersbaarheid) ervan, eerder dan op de vraag naar de betekenis van jeugddelinquentie en de finaliteit - al dan niet een hulpverlenende - van de (gerechtelijke) aanpak ervan. Terecht stellen Roose en De Bie dat wanneer hieraan voorbijgegaan wordt, het risico bestaat dat de ruimte voor reflectie, solidariteit en humaniteit in de discussie over sociale problemen inclusief de jeugddelinquentie, verdwijnt ten voordele van korte termijn oplossingen en beheersstrategieën.⁴⁹ In dit kader betreuren zij het dan ook dat het debat over de betekenis van de hulpverlenende finaliteit van de jeugdbescherming en over de relatie jeugdhulpverlening en jeugdbescherming naar de achtergrond is verplaatst.

Maar de wet is wat ze is: een beschermingsmodel als onderbouw, met daarop constructies van herstelrecht, sanctierecht, zelfs strafrecht.⁵⁰ Het is niet langer de wetgever maar wel de jeugdrechter die de finaliteit van het gerechtelijk optreden zal bepalen. De jeugdrechter dient in zijn beslissing rekening te houden met verschillende factoren (persoonlijkheid en maturiteitsgraad van de jongere, zijn leefomgeving, de ernst van de feiten, vroegere maatregelen, de openbare veiligheid, ...), maar welke van deze factoren primeren, wordt aan de jeugdrechter zelf overgelaten. We mogen ons dus verwachten aan een gedifferentieerde toepassing van de nieuwe wet in de diverse gerechtelijke arrondissementen en landsgedeelten, mogelijk ook ingegeven vanuit de diverse contexten waarin ze zich bevinden. De instroom op de diverse jeugdparketten is zo verscheiden dat dit tot diverse besluitvormingspraktijken aanleiding kan geven. Niet alleen is de verhouding POS versus MOF zeer verschillend, ook het type delicten dat op het jeugdparket aangemeld wordt, verschilt zeer sterk van jeugdparket tot jeugdparket en tussen de beiden landsgedeelten. De bevindingen wijzen mogelijk ook op dieperlig-

48 De doelstellingen van de integrale jeugdhulp zijn onder meer het *snel en vroegtijdig* kunnen inzetten van gepaste hulp, vraaggericht kunnen werken, een naadloos hulpverleningstraject realiseren, hulpverlening *laagdremkelig* maken en de hulp intersectoraal *beter organiseren* (voor meer informatie zie <http://www.jeugdhulp.vlaanderen.be>).

49 R. ROOSE en M. BOUVERNE-DE BIE, "Moeten we de jeugdbescherming niet serieus nemen?", *Panopticon* 2006 (5), 1-6.

50 G. DECOCK, "De nieuwe Wet op de Jeugdbescherming: elck wat wils?", *T.J.K.* 2006, 271-272.

gende, meer fundamentele verschillen tussen Noord en Zuid (ander sociaal-economisch klimaat, een verschillende graad aan criminaliteit en/of problematische opvoedingssituaties, een verschillend (on)veiligheidsklimaat, een andere prioriteitenbepaling, een andere mentaliteit, ...), die zich ook op parketniveau kunnen laten voelen.

Een grondige analyse van de parketbeslissingen, waarvan de resultaten in de loop van 2008 beschikbaar zullen zijn, zal hopelijk wat meer klaarheid brengen. Het kader is alvast geschapen.